

sta do tragike — ali i do junačkog svjedočanstva vjernosti Katoličkoj Crkvi. Oni omogućuju dakle mnogo dublji uvid u život katoličkih zajednica istočnog obreda od same njihove pravne strukture. A sinoda će svojim odlukama predstavljati temelj njihovog crkvenog života sve do 1918. godine.

Zato autoru možemo samo zahvaliti što nam je svojom knjigom pružio uvid u izvorne dokumente jednog dijela naše crkvene povijesti.

V. Z.

SPIRITUALITÄT IN MORAL. Festschrift für Karl Hörmann zum 60. Geburtstag. Wiener Beiträge zur Theologie, Reihe mystisch/spirituelle Theologie 2, Wiener Dom-Verlag, Wien 1975., str. X-245.

Prijatelji i učenici Karla Hörmanna, profesora moralnog bogoslovlja na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Bečkog sveučilišta, žele ovim sveskom proslaviti 60. rođendan prof. Hörmanna. Svezak je uredio Günter Virt, asistent prof. Hörmanna, a uvodnu je riječ napisao sam kard. König. Knjiga sadrži radove s područja duhovnog i moralnog bogoslovlja. Razlog toj povezanosti nije samo u današnjem gledanju na jedinstvo duhovnog i moralnog bogoslovlja, nego i u samom znanstvenom radu prof. Hörmanna. Doktorirao je 1942. godine disertacijom »Trojstvo i nadnaravni život prema Ivanovim spisima«, a 1950. god. habilitirao se za kršćansku mistiku radom »Govoriti u Duhu. Parapsihički fenomen kod Apostolskih Otaca«. Djelo je izašlo i tiskom.

Veza duhovnog i moralnog bogoslovlja danas je više nego očita, osobito otkako je Drugi vatikanski sabor dozvao u pamet da su svi kršćani pozvani na svetost (LG V), a katoličkim moralistima stavio u dužnost da izrade specifično kršćansku moralnu (OT 16). Teoretski je prevladano odvajanje ovih dviju teoloških disciplina, preostaje da se to potpunije provede i u životu Crkve i u samoj teologiji. Čini se da baš sekularistička atmosfera današnjice zahtijeva od kršćana i od teologa da mnogo više vode računa o »duhovnom« elementu. U uvodnoj riječi

kard. König hvali jubilarca kao »uravnoteženog i pouzdanog mislioca, kao sina Crkve s pastoralnim realizmom, kao duhovnog svećenika«. A gledajući u budućnost kardinal veli: »Budućnost ne pripada ni obrambeno apologetskoj teologiji ni moralnoj teologiji nego duhovnoj etici«.

U prvom prinosu *Franz Lodi* opisuje život i djelo Friedricha Wesselyja, duhovnika u bečkom sjemeništu i profesora kršćanske mistike. On je izvršio jak utjecaj na prof. Hörmanna, oduševivši ga još kao bogoslova za studij kršćanske mistike. Hörmann je čak nastavio izdavati »Mystisches Jahrbuch«, što ga je Wessely započeo. Slijedi članak *Johannes Messnera*, nestora među katoličkim etičarima društvene orijentacije u Austriji, inače svjetski poznatog autoriteta na području društvene etike. Članak se bavi osnovnim pitanjem o istraživanju etičkih temelja i normi (Zur ethischen Grundlagen- und Normenforschung). Messner uzima ljudsko dostojanstvo kao temeljnu moralnu normu, iz koje onda slijedi pojam općeg dobra kao obveza da se uspostavi takav društveni poredak koji bi omogućio svima život dostojan čovjeka (str. 28). Druga konkretna norma, značajna za naše kulturne prilike, jest »obveza trajnog napora za očuvanje unutrašnje slobode« (str. 29). Vrlo je interesantna rasprava *A. Launa* »O pitanju specifično kršćanske etike«. Autor lijepo ističe u čemu je bitno ta specifičnost, polazeći od unutrašnjeg počela milosti i Duha Svetoga. Tako odgovor nije u nekom apstraktnom kontekstu, kako to često biva, nego u povijesti spasenja i kršćanskoj egzistenciji. Čini se da se u tom vidu premalo vodi računa u diskusijama o specifičnosti kršćanskog morala. *J. Weismayer* u svom prilogu (Spirituelle Theologie oder Theologie der Spiritualität?) raspravlja o određivanju pojma »Duhovnog bogoslovlja«. Je li duhovna teologija (bogoslovlje) isto što i teologija duhovnosti? Autor veli: »Teologija mora postati duhovnom, ako se ne želi iznevjeriti svojoj zadaći. Teologija duhovnosti morala bi biti dio sistematske teologije, koja se ex offio bavi takvom 'stvari' kao što je duhovnost. No nije uputno izgraditi 'sustav' duhovne teologije, jer to bi samo bilo pretakanje

sistematske teologije. Trebalo bi da teologija duhovnosti obrađuje temeljna pitanja kršćanske egzistencije, imajući u vidu njezino konkretno ostvarenje na pozadini duhovnog iskustva Crkve. Pogled u povijest kršćanske duhovnosti može pomoći da danas oblikujemo život u Kristu» (str. 76—77). *Günter Virt* obrađuje duhovnu stranu u moralnoj teologiji Karla Wenera (1821—1888). Autor pokazuje kako ovaj teolog 19. stoljeća ima u svojoj moralici veoma mnogo duhovnih elemenata, te je stoga potrebno obazrivije govoriti kad je riječ o moralistima prošlog stoljeća. Interesantno je da se je krugu prijatelja pridružio i protestantski teolog *Wilhelm Dantine* člankom o »duhovnosti i politici«, tema koja baš nema velike tradicije u protestantskoj teologiji. *Franz Martin Schmölz* ima kraću raspravu o nadi, kao bilješku uz tekst sv. Tome, S. th. II—II, q. 17. *Rudolf Weiler*, Hörmannov kolega i profesor kršćanske društvene nauke, u svom prinosu obrađuje smisao rada (Arbeit: Fluch oder Utopie? Zur Sinebung der menschlichen Arbeit). To je sintetički pogled na smisao rada, skoro u obliku enciklopedijskog članka. Danas se u teologiji mnogo raspravlja o »novom« vrednovanju grijeha. Pri tom se autori nastoje pozivati i na sv. Tomu, citirajući nerijetko istrpane tekstove. Stoga je važan članak *Richarda Brucha* pod naslovom »Bit teškoga grijeha prema nauci sv. Tome Akvinskoga«. Autor ističe trajne vrijednosti, ali i stanovite nedostatke, osobito zbog slabijeg poznavanja psihologije. *Hans Rotter*, moralist iz Innsbrucka, svoj je prilog posvetio moralnom problemu eutanazije, a pastoralist *Paul M. Zulehner* opisuje tip svećeničke duhovnosti na temelju ankete provedene među austrijskim svećenstvom. *Franz X. Petirsch* govori o duhovnosti kršćanske nedjelje, *Diethmar Kuhn* o konformizmu i roditeljskoj dužnosti glede moralnog odgajanja te, na kraju i kratko, *Franz W. Pressler* o Nietzscheovoj kritici morala u djelu »Volja za moć«.

Neka ovom prigodom bude još nešto dodano. Prof. Hörmannu nije Hrvatska nepoznata. Za njega možemo doista reći da nam je prijatelj. On godinama provodi ljetni odmor u Istri i, što nam je osobito

drago, naučio je hrvatski te prati događaje kod nas čitajući »Glas Koncila«. Stoga mu i mi izražavamo svoje čestitke u povodu njegova jubileja, iako s priličnim zakašnjenjem. A da bi naša javnost bolje poznavala znanstveni rad prof. Hörmanna, navodimo njegova objavljenaa djela, ne spominjući brojne članke u časopisima i novinama i dvadesetak znanstvenih rasprava u skupnim djelima i zbornicima:

LEBEN IN CHRISTUS- Zusammenhänge zwischen Dogma und Sitte bei den Apostolischen Vätern, Wien 1952.

WAHRHEIT UND LÜGE, Wien-München 1953 (prevedeno na talijanski).

HANDBUCH DER CHRISTLICHEN MORAL, Innsbruck-Wien-München 1958 (prevedeno na engleski).

FRIEDE UND MODERNER KRIEG IM URTEIL DER KIRCHE, Wien 1964 (prevedeno na engleski).

EID, BEFEHL, WIDERSTAND, Innsbruck 1964.

DER WERT SITTLICHER ÜBERLEGUNGEN ÜBER DEN KRIEG. Inaugurationsrede, Wien 1964.

HUMANA VITAE UND SEELSORGE, Innsbruck 1969.

LEXIKON DER CHRISTLICHEN MORAL, Innsbruck-Wien-München 1969 (prevedeno na španjolski). U tisku je drugo izdanje ovog leksikona, dopunjeno i prerađeno u suradnji s drugim stručnjacima.

WEHRDIENST - KRIEGSVERWEIGERUNG - GERECHTER KRIEG? Augsburg 1971.

KIRCH UND ZWEITE EHE. Um die Zulassung wiederverheirateter Geschiedener zu den Sakramenten, Innsbruck-Wien-München 1973.

Kod nas je u prijevodu izišao jedino članak pod naslovom »NASTAVAK RAZGOVORA O REGULACIJI ZAČEĆA«, BS 41 (1971) 201-204 (preuzeto iz časopisa Artzt und Christ 1970, 16, 197—200).

M. Valković

E. Schillebeeckx, JESUS. Die Geschichte von einem Lebenden. Str. 670, Herder Verlag, Freiburg. Cijena 84,00 DM. Broj narudžbe 17233.

Ovih je dana (listopad 1975.) izišla u njemačkom prijevodu dugo očekivana knjiga Eduarda *Schille-*